

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยใช้หัวหน้าหมวดวิชาทั้งหมด จำนวน 728 คน เป็นประชากรในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยใช้ทฤษฎีจูงใจ-ค้ำจุน (Motivation Hygiene Theory) ของเฮร์ซเบอร์ก (Herzberg) เป็นแนวทางในการศึกษา โดยแบ่งเป็นปัจจัยจูงใจรวม 5 ด้าน และปัจจัยค้ำจุนรวม 11 ด้าน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSSX (Statistical Package for Social Sciences Version X) ในการคำนวณหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอยู่ระหว่าง 31-40 ปี อายุราชการส่วนมากอยู่ระหว่าง 11-15 ปี คุณวุฒิส่วนใหญ่ คือ ระดับปริญญาตรี ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ เป็นจำนวนใกล้เคียงกัน และเมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา พบว่า ส่วนมากอยู่ระหว่าง 2-4 ปี

2. ค่านปัจจัยจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติโดยตรง และเป็นสิ่งจูงใจให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่า

2.1 ปัจจัยจูงใจที่ทำให้หัวหน้าหมวดวิชาเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับเห็นด้วยทุกปัจจัย ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ค่านความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 4.26$)

ค่านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.14$)

ค่านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.11$)

ค่านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.05$)

ค่านความก้าวหน้า ($\bar{X} = 3.73$)

2.2 กลุ่มหัวหน้าหมวดทุกหมวดวิชาเห็นด้วยว่า ปัจจัยจูงใจทุกค่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.09$) ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.24$) ศิลปศึกษา ($\bar{X} = 4.2$) ภาษาไทย ($\bar{X} = 4.19$) พละนามัย ($\bar{X} = 4.06$) คณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 4.04$) วิทยาศาสตร์ ($\bar{X} = 4.03$) สังคมศึกษา ($\bar{X} = 4.01$) กิจกรรม ($\bar{X} = 4.01$) ศิลปปฏิบัติ ($\bar{X} = 4$) อุตสาหกรรม ($\bar{X} = 3.95$) และเกษตรกรรม ($\bar{X} = 3.89$)

3. ค่านปัจจัยค่าจูน ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะค่าจูนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในองค์การ บุคลากรในองค์การจะเกิดความไม่ชอบงาน แต่จากผลการวิจัยจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่า ทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด ปัจจัยค่าจูนก็มีส่วนทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่า

3.1 ปัจจัยค่าจูนที่ทำให้หัวหน้าหมวดวิชาเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยทุกปัจจัย จึงสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ค่านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.08$)

ค่านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.08$)

ค่านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.07$)

ค่านการนิเทศงาน	($\bar{X} = 3.83$)
ค่านสภาพการทำงาน	($\bar{X} = 3.83$)
ค่านความมั่นคงในงาน	($\bar{X} = 3.82$)
ค่านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต	($\bar{X} = 3.79$)
ค่านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	($\bar{X} = 3.78$)
ค่านเงินเดือน	($\bar{X} = 3.68$)
ค่านชีวิตส่วนตัว	($\bar{X} = 3.53$)
ค่านสถานะของตำแหน่ง	($\bar{X} = 3.52$)

3.2 กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า บัณฑิตำจุนทุกค่าน เป็นบัณฑิตำจุนที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.83$) ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาจากมากไปน้อยได้ ดังนี้

ภาษาไทย ($\bar{X} = 3.99$) พละนามัย ($\bar{X} = 3.99$) ภาษา-
อังกฤษ ($\bar{X} = 3.95$) ศิลปศึกษา ($\bar{X} = 3.92$) การงานอาชีพ ($\bar{X} = 3.91$)
คณิตศาสตร์ ($\bar{X} = 3.9$) ศิลปปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.87$) พาณิชยกรรม ($\bar{X} = 3.87$)
วิทยาศาสตร์ ($\bar{X} = 3.79$) สังคมศึกษา ($\bar{X} = 3.7$) อุตสาหกรรม ($\bar{X} = 3.7$)
กิจกรรม ($\bar{X} = 3.65$) และเกษตรกรรม ($\bar{X} = 3.47$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปราย คือ ค่านบัณฑิตำจุนใจ พบว่า บัณฑิตำจุนใจที่ทำให้หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นอันดับแรก ได้แก่ บัณฑิตำจุนความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 4.26$) แสดงว่า หัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวดเห็นว่า การปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนจนบรรลุผลตามเป้าหมาย สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จเป็นที่พอใจแก่ตนเอง ผู้ร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชา เป็นบัณฑิตำจุนที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ Strauss

และ Sayles (อ้างถึงใน สมภาษณ์ หุยากรณ์, 2524 : 30) ที่ว่า ความต้องการที่รุนแรงของคน คือ ความรู้สึกสัมฤทธิ์ผล เพราะทำให้เขารู้สึกว่า เขาได้ทำอะไรสำเร็จ และงานของเขาสำคัญและมีความหมายต่อบุคคลอื่น ซึ่งความภูมิใจเหล่านี้ทำให้เขารู้สึกประสบความสำเร็จและนับถือตนเองได้

ผู้วิจัยเห็นว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีจูงใจ-ค้ำจุน ของเฮอรัลด์ เบอร์ก (อ้างถึงใน กมล ริกสวน, 2524 : 193) ซึ่งระบุว่าปัจจัยจูงใจอันดับแรกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความสำเร็จของงาน เพราะหัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้บริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่อยู่ในชั้นปฏิบัติ หากงานในหมวดวิชาล้มเหลวหรือขาดประสิทธิภาพ งานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของงานบริหารการศึกษาในโรงเรียนทั้งหมดก็จะล้มเหลวไปด้วย ความสำเร็จของงานจึงเป็นปัจจัยจูงใจที่สำคัญที่สุด

นอกจากนี้งานวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow's Need Hierarchy) (Maslow, 1954) ที่ว่า ลำดับความต้องการชั้นสูงสุดของมนุษย์ คือ ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด หรือความคาดหวังของคน (Self-Actualization) และผู้วิจัยเห็นว่า ยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจทางค่านความสำเร็จของแมคเคลแลนค์ (McClelland's Achievement Motivation Theory) (อ้างถึงใน สมยศ นาวิการ, 2521) ที่ว่าคนเรามีความต้องการ 3 ประการ แต่ประการที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะทำบางสิ่งบางอย่างให้ดีขึ้น หรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การได้มีโอกาสปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเป็นกรณีพิเศษจนประสบผลสำเร็จ เป็นต้น

ถ้าพิจารณางานวิจัยในประเทศไทย จะพบว่า งานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ แมนสติชัย (2529) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในประเทศไทยเป็นอันดับแรก คือ ความสำเร็จในการทำงาน ถึงแม้ว่ากลุ่มประชากรจะต่างกัน แต่หน้าที่และความรับผิดชอบทำให้บุคลากรทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญค่านความสำเร็จของงานเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะบทบาทของศึกษานิเทศก์ และหัวหน้าหมวดวิชา ต่างก็เป็นหัวหน้างานหรือผู้บริหารที่รับมอบหมาย

นโยบาย และแนวปฏิบัติจากผู้บังคับบัญชาไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเชื่อมโยง ผดักกัน ให้การบริหารการศึกษาในชั้นปฏิบัติเป็นไปอย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จ ดังนั้นเมื่องานในหน้าที่รับผิดชอบสำเร็จเรียบร้อย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดความพึงพอใจ เป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาปัจจัยเป็นรายข้อเฉพาะด้านความสำเร็จของงาน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และการได้ใช้ความสามารถเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.33$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของสถานศึกษา มีขอบข่ายงานกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา เป็นผู้ที่มีรับผิดชอบงานวิชาการ รองจากผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาจึงมีหน้าที่ประสานงานด้านวิชาการในโรงเรียน วางแผนดูแล ควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสูงสุด หัวหน้าหมวดวิชาจึงเห็นว่าการปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ตลอดจนการได้ใช้ความสามารถเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนประสบผลสำเร็จ เป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยจูงใจอันดับที่สองที่หัวหน้าหมวดวิชาทุกคนเห็นด้วยว่า ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.14$) ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ นงนุช รุ่งกลิ่น (2529) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคเหนือเป็นอันดับแรก คือ ความรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หัวหน้าหมวดวิชาได้มีโอกาสรับผิดชอบในงานด้านวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักในการบริหารการศึกษาของโรงเรียน รวมถึงการมอบอำนาจในการรับผิดชอบให้ยิ่งขึ้นที่ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้รับ ความไว้วางใจ เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานนั้น ๆ อย่างทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน (2521 : 51) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ว่า เมื่อได้มอบหมายความรับผิดชอบแก่ผู้ใดไป ก็ควรจะต้องมอบหรือแบ่งอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้นั้นให้ได้สัดส่วนหรือเพียงพอที่จะใช้เป็นอุปกรณ์บริหารงานที่ได้รับมอบหมายให้มี

ความรับผิดชอบอยู่ให้ลุกลงไปด้วยดี นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับทฤษฎี Y ของ McGregor (สมยศ นาวิการ, 2521 : 104) ที่ตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานที่ว่า คนโดยพื้นฐานแล้ว จะให้ความร่วมมือ สนับสนุน มีความขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ

ส่วนปัจจัยจริงใจที่หัวหน้าหมวดวิชาเห็นควยว่า เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ปัจจัยด้านความก้าวหน้า ($\bar{x} = 3.73$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาไฟ อินทรประเสริฐ (2533) ที่พบว่า ปัจจัยที่บุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูมีความพึงพอใจต่ำสุด เป็นปัจจัยด้านความก้าวหน้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตำแหน่งผู้บริหารตั้งแต่ผู้ช่วยผู้บริหารขึ้นไป มีน้อยมาก การได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ใช้วิธีการแต่งตั้งโดยตลอดจนกระทั่งเกษียณอายุ โอกาสที่หัวหน้าหมวดวิชาจะได้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้บริหาร ก็เป็นไปได้ยากมาก ดังนั้นผู้บริหารที่มีอำนาจในเรื่องดังกล่าว ควรจะมีเกณฑ์การประเมินบุคลากร เข้าสู่ตำแหน่งที่ชัดเจน รัดกุม เพื่อรักษาความเป็นธรรม

แต่งงานวิจัยครั้งนี้ชี้ค้แย้งกับงานวิจัยของ ยงยุทธ สุคนธ์ปฏิภาค (2531) ที่พบว่า ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานเป็นองค์ประกอบตัวแรกที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติที่ค้ที่สุดของครูช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคภาคกลาง สังกัดกรมอาชีวศึกษา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากในปัจจุบันี้ บุคลากรเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความก้าวหน้าของวิทยาลัยในทุก ๆ ด้าน และบางคนได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา และหัวหน้างานต่าง ๆ นอกจากนั้นประมาณร้อยละ 90 ของผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิคทั่วประเทศ ก็ได้คัดเลือกไปจากครูช่างอุตสาหกรรมเหล่านี้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยด้านความก้าวหน้า น่าจะเป็นปัจจัยจริงใจที่สำคัญที่ทำให้หัวหน้าหมวดวิชาเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังที่ เอกชัย กีสุขพันธ์ (2530 : 54) กล่าวไว้ว่า ความก้าวหน้าในการทำงานเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ เพราะการเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ หรือการได้เผชิญกับงานในสภาพการณ์ใหม่ที่มีความท้าทาย จะทำให้บุคคลนั้นได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการทำงานอยู่เสมอ

ค่านปัจจัยค่าจุน พบว่า ปัจจัยค่าจุนที่ทำให้หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เกิดความพึงพอใจในการ

ปฏิบัติงานเป็นอันดับแรก ได้แก่ บัณฑิตงานความสัมพันธ์กับผู้ที่บังคับบัญชา และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x} = 4.08$) ทั้งนี้เพราะว่า หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้บริหารในหมวดวิชา เป็นผู้นำค่านิชาการในหมวดวิชา เป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก่ครู-อาจารย์ในหมวดวิชา ทั้งในค่านิชาการและค่านอื่น ๆ ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนประสานงานกับหมวดวิชาอื่น ๆ หัวหน้าหมวดวิชาทำหน้าที่ดูแล และใกล้ชิดกับครูอาจารย์ในหมวดวิชาที่ตนเองรับผิดชอบมากที่สุด โทศาล วงษ์ศิริ และธีรยุทธ รัชอินคำ (อ้างถึงใน บุญนำ เลาสถิตย์, 2525 : 3) กล่าวถึงบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ อาจมีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการ และตัดสินใจดำเนินการได้อย่างเต็มที่ในสายหรือหมวดวิชาของตน แต่ก็จำเป็นต้องร่วมมือประสานงานกับสายวิชาอื่น ๆ ฝ่ายธุรการ วิชาการ แนะนำ และฝ่ายปกครอง โดยใกล้ชิดเช่นเดียวกัน และหัวหน้าหมวดวิชายังมีงานอื่น ๆ นอกเหนือไปจากค่านิชาการ อีกด้วย ได้แก่ งานค่านความสัมพันธ์กับชุมชน งานบริหารบุคลากร งานธุรการ-การเงิน อาคารสถานที่ และอื่น ๆ ในเรื่องนี้ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2529 : 102) กล่าวไว้ว่า ควรเข้าไปทำงานในที่แห่งใดก็ตาม เราต้องปฏิบัติงานในฐานะสมาชิกของกลุ่มมากกว่าที่จะทำเพียงคนเดียว ถ้าคนงานมีความสัมพันธ์กันดี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน งานมักดำเนินไปสู่ผลดี ดังนั้นการที่หัวหน้าหมวดวิชาได้รับความร่วมมือ ความเต็มใจ ความกระตือรือร้น และความไว้วางใจ ในการปฏิบัติงาน จากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี ทำให้บรรยากาศในหมวดวิชาเต็มไปด้วยความเป็นมิตร ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของบุคลากรในหมวดวิชาควรมีโอกาสร่วมกิจกรรมพบปะสังสรรค์กับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานอย่างเป็นกันเอง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่ทำให้หัวหน้าหมวดวิชาเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

สำหรับปัจจัยค่านนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน เพราะคนมิใช่เครื่องจักรที่จะใช้การบริหารตามแนววิทยาศาสตร์ (Scientific Management) อีกต่อไป แต่ควรบริหารตามแนวมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) ตามที่ เมโย (Mayo, 1933) พบว่า บำเหน็จรางวัลทางจิตใจ มีผลกระตุ้นต่อการทำงานและให้ความสุขใจมากกว่าบำเหน็จรางวัลทางเศรษฐกิจ เมื่อคนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันย่อมยินดีที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลไปถึงความสำเร็จ

ของงานไค้คี่ ซึ่งในเรื่องนี้ Strauss and Sayles (1980 : 9) ไค้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการมิตรภาพ เขาจะไม่มีความสุข ถ้าต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว เป็นเวลานาน และมักจะเข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้เพราะว่าเขาต้องการความเป็นเพื่อน โดยมีความต้องการพื้นฐานทางสังคม 2 ประการ คือ การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่ม

การที่หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้ใ้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานเป็นอันดับแรกนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิรม พุทธิรัตน์ (2525) ที่พบว่าทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงานเกิดจากประสบการณ์ที่ครูได้รับจากเพื่อนร่วมงาน ผู้ปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานจะปฏิบัติงานไค้คี่ และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้สึกหรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน และงานวิจัยของ วิวิธ รุ่งแจ้ง (2533) ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยสำคัญลำดับที่หนึ่งส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนประชากรศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2531 นอกจากนี้ยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของ อาไพ อินทรประเสริฐ (2533) ที่พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพของหน่วยงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญลำดับที่สองที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานข้าราชการครู

เมื่อพิจารณาปัจจัยเป็นรายข้อ เฉพาะด้านสัมพันธภาพกับผู้ใ้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจสูงสุด ไค้แก่ บรรยากาศของความเป็นมิตร ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของบุคลากร ในหมวดวิชา ($\bar{X} = 4.22$) ทั้งนี้เพราะในหมวดวิชาที่หัวหน้าหมวดวิชารับผิดชอบอยู่นั้น หากมีบรรยากาศของความ เป็นมิตร ความเอื้ออาทร และความสามัคคี จะทำให้มีความตั้งใจและการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ อีกทั้งยังมีความสบายใจที่จะปฏิบัติงานร่วมกับครู-อาจารย์ ในหมวดวิชาของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่หัวหน้าหมวดวิชาเห็นควยว่า ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยค่านนโยบายและการบริหารงาน เป็นปัจจัยค่านอันดับที่สองที่หัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวดเห็นควยว่า ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.07$) ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ สารวัทน (2525) ที่พบว่า ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรระดับประถมศึกษา เป็นลำดับที่สอง คือ นโยบายและการบริหารงาน เพราะการที่โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ มีการกระจายและมอบหมายงานที่เสมอภาคและเหมาะสม มีการจัดระบบการปฏิบัติงานที่มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูง หัวหน้าหมวดวิชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน และมีการประสานงานอันดีระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับฝ่ายบริหาร ทำให้หัวหน้าหมวดวิชามีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังแนวคิดของ Davis (1951 : 553) ที่ว่า ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์และนโยบาย และการดำเนินงานขององค์การของพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ร่วมงาน ตลอดจนการจัดองค์การและระบบงานที่มีประสิทธิภาพขององค์การ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าทุกคนหรือสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์การ มีความเข้าใจ เข้าถึงระบบ และวิธีการดำเนินงานขององค์การแล้ว บุคคลเหล่านั้นย่อมจะอุทิศเวลาให้แก่งาน มีกำลังใจและกำลังขวัญในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

ส่วนปัจจัยค่าจ้างที่หัวหน้าหมวดวิชาเห็นด้วยว่า เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ปัจจัยค่านสถานะของตำแหน่ง ($\bar{x} = 3.52$) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ แก้วไสย (2518) และ เมอร์ริล (Merrill, 1970) ที่พบว่า องค์ประกอบค่านสถานะภาพทางสังคมทำให้ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่ได้ทำให้หัวหน้าหมวดวิชารู้สึกภาคภูมิใจในเกียรติภูมิของการเป็นหัวหน้าหมวดวิชา ตลอดจนความมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองใหญ่ มีข้าราชการสังกัดกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับสูงและระดับอื่น ๆ ดังนั้นการดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ อาจไม่ทำให้เป็นที่ยอมรับว่ามีเกียรติ มีชื่อเสียง ในสังคมเทียบเท่าข้าราชการในสังกัดอื่น ๆ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารควรพิจารณาหาแนวทางดำเนินการให้หัวหน้าหมวดวิชาที่มีความรู้สึกว่าการดำรงตำแหน่งที่ปฏิบัติมีเกียรติ มีชื่อเสียง ทั้งในค่านราชการและส่วนตัว เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการ-

ปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ดังที่ เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529 : 24) กล่าวว่า เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่อยากได้การยอมรับและเป็นที่ยกย่องของคนอื่น เมื่อทำสิ่งใดได้สำเร็จ ความพึงพอใจในการที่มีฐานะเกินทางสังคม สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองและความรู้สึกว่าคุณค่า

ค่านกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา พบว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสูงสุดในค่านปัจจัยจูงใจ คือ กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาค่าปัจจัยจูงใจแต่ละค่าน พบว่า ในปัจจัยจูงใจทั้งหมด 5 ค่าน กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสูงสุดถึง 4 ค่าน ได้แก่ ค่านความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X} = 4.42$) ค่านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.36$) ค่านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.31$) และค่านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.22$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่มีการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เพราะทั่วโลกถือกันว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล เป็นภาษากลางสำหรับใช้ติดต่อระหว่างชาติ และเป็นเครื่องมือสำหรับแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ จุดมุ่งหมายหลักของการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ คือ เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษว่า เป็นภาษาสำหรับติดต่อสื่อสารระหว่างชาติ เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้วิชาการทั้งหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาขั้นต่อไป ดังนั้นผู้เรียนจะต้องสามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว กว้างขวางพอที่จะสื่อความหมายได้ แต่จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตร พุทธศักราช 2503 (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525 : 286) พบว่า ผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดี นักเรียนส่วนมากฟังภาษาอังกฤษเกือบจะไม่รู้เรื่อง พูดภาษาอังกฤษได้น้อยหรือพูดไม่ได้เลย ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ต่ำ รู้ศัพท์น้อย และไม่สามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ถูกต้องสมควรแก่ระดับชั้น ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงแล้ว จะเห็นได้ว่า เด็กไทยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แทบจะไม่มีโอกาสได้พูดหรือใช้ภาษาอังกฤษเลย นอกจากเวลาที่เรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนเท่านั้น จึงเป็นการยากที่จะให้นักเรียนมีความเข้าใจและ

สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างอัตโนมัติ จากสภาพการเรียนการสอนที่ผ่านมา เด็กไทย
 ต้องประสบภาวะจำยอมที่จะต้องเรียนภาษาอังกฤษโดยไม่สมัครใจ และขาดความเข้าใจ
 เรียนไปโดยไม่รู้ว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร จึงทำให้ผลการเรียนของนักเรียนที่ออกมา
 ไม่คุ้มค่าสิ่งที่ตั้งใจไว้

จากความสำคัญของวิชาภาษาอังกฤษและสภาพปัญหาที่พบจากผลการวิจัยดังกล่าว
 ข้างต้น อาจเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษ ให้ความสำคัญกับปัจจัยจูงใจ
 ในด้านต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาอื่น ๆ เพราะกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษ
 มีความเห็นว่า หากสามารถจัดการเรียนการสอนจนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร สามารถ
 แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความมีอิสระ สามารถตัดสินใจในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่
 ใ้ได้รับการยอมรับนับถือ และงานที่ปฏิบัติท้าทาย ความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่ม-
 สร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ในค่านปัจจัยค่าจูน พบว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความ-
 คิดเห็นสูงสุดมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย และกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา
 พลานามัย ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาค่าจูน พบว่า

กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย เห็นว่า ปัจจัยค่าจูนสำคัญ 3 ลำดับแรกที่
 ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านสภาพการทำงาน ($\bar{X} = 4.25$)
 ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.23$) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ใ้บังคับบัญชา
 ($\bar{X} = 4.23$) แสดงว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยให้ความสำคัญแก่สภาพแวดล้อม
 และปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว ได้แก่ สถานที่ทำงาน
 อาคารเรียน อุปกรณ์การสอน บรรยากาศ รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ การกระจาย
 และมอบหมายงาน นโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ การจัด
 ระบบงานที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนความสัมพันธ์
 ระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับผู้ใ้บังคับบัญชา ทั้งในค่านการงานและส่วนตัว และบรรยากาศ
 ความเป็นมิตรในการทำงานร่วมกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก การสอนภาษาไทย
 ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติมีความสำคัญ และเป็นสาขาวิชาความรู้ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง
 สำหรับคนไทยทุกคน ดังที่ บุญถิ่น อัครถาวร (2515 : 292) กล่าวว่า การเรียนการสอน

ภาษาไทยเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของคนไทย เพราะในปัจจุบันเป็นสื่อของการศึกษา วิชาการทุกแขนง เทือก ภูสุมา ๗ อยุชยา และรองรัตน์ อิศรภักดี (2515 : 10) กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนวิชาภาษาไทยว่า วิชาภาษาไทยมีส่วนสำคัญในการเรียน วิชาอื่นอีก ไม่ว่าจะเป็นวิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่นใดที่จำเป็น ต้องใช้ภาษาไทยทั้งสิ้น และวิชาภาษาไทยยังเป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนาบุคคลทั้งในค่านส่วนตัว และค่านสังคม จึงใ้ว่าการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีความสำคัญ และจะมีความสำคัญ ยิ่ง ๆ ขึ้นไป นอกจากนี้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งวิชาหนึ่งในหลักสูตร มัธยมศึกษา เพราะเป็นรายวิชาบังคับที่นักเรียนจะต้องเรียน และสอบให้ผ่านเพื่อจะได้ จบหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา และยังเป็นวิชาบังคับที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องใช้สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอีกด้วย

จากความสำคัญของวิชาภาษาไทย ดังกล่าวข้างต้น กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา ภาษาไทย จึงมีความเห็นว่า การจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ อย่างเพียงพอและ เหมาะสม จะทำให้หัวหน้าหมวดวิชาสามารถจัดสภาพการเรียนการสอนให้บรรลุนโยบาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยให้ความสำคัญแก่ครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ใ้บังคับบัญชา เพราะคุณภาพของการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนส่วนหนึ่ง ความสัมพันธ์กับผู้ใ้บังคับบัญชาจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย เห็นว่า ปัจจัยค่าจุนสำคัญ 3 ลำดับแรก ที่ ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้ใ้บังคับบัญชา ($\bar{x} = 4.22$) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x} = 4.22$) และนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{x} = 4.22$) โดยทั้งสามลำดับนี้มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเท่ากัน แสดงว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยให้ความสำคัญแก่ปัจจัยค่าจุนทั้งสามด้านเท่า ๆ กัน อาจ เป็นเพราะการเรียนการสอนวิชาพลานามัย ต้องการให้นักเรียนมีร่างกายแข็งแรง มี สุขภาพสมบูรณ์ สามารถเล่นกีฬาต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดี ต่อการรักษาสุขภาพ การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาเป็นประจำอีกด้วย ครูจะเป็น ผู้สร้างบรรยากาศ สภาพการณ์ ตลอดจนการใช้วิธีการเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อปลูกฝัง-

คุณธรรมในตัวนักเรียน เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพราะนักเรียนอยู่ในสภาพการณ์ที่จะฝึกหัดคุณภาพต่าง ๆ ได้ เช่น การควบคุมอารมณ์ รู้จักอภัย รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม รักหมุ่คณะ ครูพลศึกษาจะต้องฉวยโอกาสจัดสภาพการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ และในขณะที่เดียวกันก็พยายามทำให้คุณธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความหมายต่อนักเรียนในสภาพของชีวิตจริงด้วย ดังนั้นการสอนพลศึกษาจึงต้องการครูพลศึกษาที่มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงจะช่วยให้การสอนพลศึกษามบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากจะรับผิดชอบการสอนในห้องเรียนแล้ว ครูพลศึกษายังต้องจัดกิจกรรมพลศึกษานอกเวลาเรียนทั้งในเวลาพักตอนเย็นหลังเลิกเรียน หรือในเวลาราชการ

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์ของวิชาพลศึกษา จึงทำให้กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาพลศึกษาให้ความสำคัญกับครูพลศึกษาจึงเป็นผู้ที่บังคับบัญชาอย่างมาก เพราะครูพลศึกษาก็คือ ครูที่ทำหน้าที่เหมือนกับครูอื่น ๆ ที่มีหน้าที่อบรมและสั่งสอน ให้ความรู้แก่นักเรียน แต่ครูพลศึกษายังต้องรับภาระนอกเหนือไปจากนั้น คือ จะต้องช่วยให้นักเรียนมีการเจริญเติบโต และพัฒนาทักษะทางกาย ทางกีฬา ความอดทน ความกระตือรือร้น มนุษย์สัมพันธ์ และการเป็นผู้นำ การที่ครูพลศึกษามีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกเวลาราชการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้ต้องมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานโดยใกล้ชิด ตลอดจนนโยบายและการบริหารงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ ก็มีส่วนทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษามียุทธวิธีวัตถุประสงค์ของการพลศึกษา

สำหรับกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุด ทั้งปัจจัยจริงใจ และปัจจัยคำจูน ได้แก่ กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรม

ในส่วนที่เป็นปัจจัยจริงใจ กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุด ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณามัจฉัยทั้ง 5 ด้าน พบว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรม มีความเห็นไม่แน่ใจว่า ความก้าวหน้าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.39$) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา มุ่งเน้นการศึกษาวิชาชีพที่สนองความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและสำคัญที่สุดของประเทศไทย วิชาเกษตรกรรมจึงเป็นวิชาชีพที่สำคัญสาขาหนึ่งที่บรรจุไว้ในโครงสร้างหลักสูตรทุกระดับ แต่จากการสัมมนาเรื่องภาวะวิกฤตบางประการในการมัธยมศึกษาไทย โดยนิสิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528 : 31) พบว่า ภาวะวิกฤตประการหนึ่งในการมัธยมศึกษาไทย คือ การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ประเด็นที่เกิดขึ้น ได้แก่ ผู้เรียนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิชาชีพ ไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ไม่เป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงานขาดทักษะวิชาชีพ และความล้มเหลวในการใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ นอกจากนี้จากการสัมมนาการวิจัยเพื่อเสนอแนะ นโยบาย แผนงาน และโครงการทางด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 193) พบว่า การจัดการศึกษาเกษตรกรรมของโรงเรียนต่าง ๆ มีปัญหาและอุปสรรคมาก จากผลของการสัมมนาและการวิจัยดังกล่าว น่าจะเป็นข้อมูลประการสำคัญยิ่งที่ทำให้กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุด โดยเฉพาะในปัจจัยด้านความก้าวหน้า ซึ่งกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรม ไม่แน่ใจว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ในส่วนที่เป็นปัจจัยค่าจูน กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุด ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้ง 11 ด้าน พบว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุดถึง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ($\bar{X} = 3.39$) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.54$) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.65$) ด้านการนิเทศงาน ($\bar{X} = 3.53$) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.44$) ด้านสภาพการทำงาน ($\bar{X} = 3.32$) และด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 3.48$) ทั้งนี้จากผลการสัมมนาการวิจัยเพื่อเสนอแนะนโยบาย แผนงาน และโครงการ ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยกองแผนงาน (2529) รายงานการวิจัยการศึกษาสถานภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยากรและสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยกรมวิชาการ (2523) และเอกสารการวิเคราะห์ความเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของครูการงานของ

กรมสามัญศึกษา ในประเด็นการแก้ปัญหาความต้องการครูปฏิบัติงานในระยะสั้น รูปแบบการผลิตครูปฏิบัติงานในระยะยาว คุณลักษณะของครูปฏิบัติงานที่ต้องการ โดยกองแผนงาน (2522) พบว่า ปัญหาของการสอนวิชาชีพเกษตรกรรม คือ การขาดสถานที่ฝึกงาน ชาววิศกอุปถัมภ์และชาวครูผู้สอนวิชาชีพ ในค่านการส่งนักเรียนฝึกงานอาชีพนอกสถานที่ ก็พบว่า ไม่มีโรงเรียนใดส่งเลย โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการไม่ส่งนักเรียนฝึกอาชีพนอกสถานที่ว่า เพราะสถานประกอบอาชีพอิสระไม่มีปริมาณงานมากพอที่จะส่งนักเรียนไปฝึกงาน สถานประกอบการอยู่ห่างไกลโรงเรียนมาก มีปัญหาเรื่องเงินค่าใช้จ่าย ชาวครูผู้นิเทศ นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีความคิดเห็นว่า ครูอาชีพต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีจริยธรรมและรักวิชาชีพ สามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นอุปกรณ์การสอนได้ ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิชาที่ตนสอนอยู่เสมอ เข้าใจจิตวิทยาของนักเรียน มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถเข้ากับคณะครู-อาจารย์ และประชาชนได้ดี จากสภาพและปัญหาจึงน่าจะเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาวิชาอาชีพเกษตรกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร น่าจะประสบปัญหาคงกล่าวข้างต้นมากที่สุด เพราะว่าเขตพื้นที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สถานประกอบการ และตัวผู้เรียน ที่จะเลือกเรียนวิชาชีพเกษตรกรรมมีน้อย และมักจะเป็นผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ (กองแผนงาน, 2529 : 243) จึงทำให้กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่ำสุดในปัจจัยค่าจนถึง 7 คำน เมื่อพิจารณารายปัจจัยทั้ง 7 คำน พบว่า กลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรมไม่แน่ใจว่า ปัจจัยค่านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ($\bar{X} = 3.39$) ค่านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.44$) ค่านสภาพการทำงาน ($\bar{X} = 3.32$) และค่านความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 3.48$) เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพและปัญหาที่พบจากผลการวิจัยและสัมมนาข้างต้นมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1 ควรสำรวจเพื่อหาข้อมูลอย่างชัดเจนว่า เพราะเหตุใด ระดับความคิดเห็นของกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาทั้งหมด อยู่ในระดับเห็นด้วยทุกปัจจัย ทั้งใน ส่วนปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และหาวิธีปรับปรุงให้สูงขึ้น

1.2 ควรสำรวจเพื่อหาข้อมูลอย่างชัดเจนว่า เพราะเหตุใด ระดับความคิดเห็นของกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชาเกษตรกรรมจึงอยู่ในลำดับสุดท้ายทั้งในส่วน ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน และหาวิธีปรับปรุงให้สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรวิจัยเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กับ โรงเรียนเอกชน

2.2 ควรวิจัยเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของหัวหน้าหมวดวิชาสามัญ กับหัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

2.3 ควรวิจัยเปรียบเทียบสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน